

Työ- ja elinkeinoministeriö/TEM
PL 32
00023 VALTIONEUVOSTO

Lausuntopyyntö 28.6.2018 TEM/949/03.01.01/2017

Pirkanmaan TE-toimiston lausunto; Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle ns. omatoimisen työnhaun mallista (täydentää hallituksen esitystä HE 93/2018 vp)

Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää lausuntoa julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annetun lain ja työttömyysturvalain muuttamista koskevasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi. Luonnos hallituksen esitykseksi ns. omatoimisen työnhaun mallista täydentää hallituksen esitystä HE 93/2018 vp.

Esityksen pääasiallisena sisältönä on, että henkilön ilmoittautuessa työnhakijaksi, hänelle laadittaisiin työnhakusuunnitelma, jossa edellytettäisiin työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä omatoimista työnhakua tai osallistumista kasvupalveluihin. Laissa säädettäisiin omatoimisen työnhaun sisällyttämisestä työllistymissuunnitelmaan. Jos työnhakijan valmiudet ovat kunnossa, hänen edellytettäisiin hakevan neljää työmahdollisuutta kuukauden tarkastelujakson aikana. Työnhakuvelvollisuutta ei tietyin edellytyksin olisi aikana, jona työnhakija on työssä, työllistyy päätoimisena yrittäjänä tai on työkyvytön. Työnhaun seuranta perustuisi lähtökohtaisesti työnhakijan ilmoittamiin tietoihin ja mahdollisten omatoimisen työnhaun mallin laiminlyönnit vaikuttaisivat työttömyysturvaan porrastetusti. Työtarjouksista luovuttaisiin, mutta työllistymissuunnitelmassa voitaisiin edellyttää yksilöidyn avoimen työpaikan hakemista.

Pirkanmaan työ- ja elinkeinotoimiston näkemys on, että lakiesityksen luonnoksessa on kannatettavaa, että työnhakijaa kannustetaan aktiiviseen työnhakuun ja että hänet veloitetaan itse siitä ilmoittamaan. Niin sanotun omatoimisen työnhaun mallin esitykseen liittyy kuitenkin useita kohtia, jotka TE-toimisto näkee vaikutuksiltaan tulevaa maakuntaa kuormittavilta ja asiakkaankin näkökulmasta byrokratiaa lisääviltä.

Huomattavasti lisääntyvä työnhakuvelvollisuus voi lisätä myös epätarkoituksenmukaista työnhakua, joka ei lainkaan palvele rekrytoivaa työnantajaa. Malli saattaa vaikuttaa esimerkiksi avoimeksi ilmoitettujen työpaikkojen määrään ja julkisen työnvälityksen rekryointipalvelujen käyttöön vähentävästi, mikäli työnantajat suhtautuvat varautuneesti työhakemusten lisääntymiseen. TE-toimisto katsoo myös, että malli ei automaattisesti ratkaise työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmaa.

24.08.2018

Esitysluonnoksessa on kannatettavaa, että asiakas veloitetaan itse ilmoittamaan työhaustaan. Riskinä tässä on, että asiakkaat toimittavat asiakirjoja tiedoksi ja todisteeksi myös pyytämättä ja vain varmuuden vuoksi, ja se olisi maakunnalle erittäin kuormittavaa. Tätä tapahtuu usein tälläkin hetkellä, mutta tällä uudistuksella tämä toiminta hyvin todennäköisesti kasvaisi huomattavasti ja se veisi paljon resursseja.

Asiakkailla on hallituksen esityksen mukaan mahdollista hakea omatoimisesti työtä eri menetelmin. Näitä ovat avoimeksi ilmoitettujen paikkojen haun lisäksi mm. avoimet hakemukset työnantajille kirjallisesti tai soittamalla ja rekrytointitapahtumat. Kaikesta työhausta ei siis jää merkintöjä. Työnhakutavat ovat moninaiset ja erilaisia uusia rekrytointi-innovaatioita syntyy koko ajan. Miten asiakas voi todentaa osallistumisensa esim. verkossa toteutettavaan rekrytointitilaisuuteen?

Pirkanmaan TE-toimisto esittää, että mikäli työnhakuvelvollisuus tulee voimaan, perustuisi toiminta luottamusperiaatteeseen. Asiakkaalla tulisi kuitenkin olla velvollisuus pyydettäessä todentaa työnhakutoimintansa maakunnalle tai palveluntuottajalle muillakin keinoin kuin konkreettisilla dokumenteilla.

Se, että esityksessä huomioidaan yksilölliset ratkaisut ja poikkeukset neljän työhaun veloitteesta tarkastelujakson aikana, työmarkkinatilanteen, ammattitaitosuojan sekä työnhakijan työnhakutaitojen, osaamisen ja ammattitaidon tai työ- ja toimintakyvyn puutteiden takia on periaatteessa hyvä asia. Yksilölliseen arviointiin liittyy kuitenkin ongelmakohtia. TE-toimisto arvioi, että työllistymissuunnitelmien muutospyyntöt lisäävät asiantuntijatyötä sekä maakunnassa että palveluntuottajilla ja siten kuormittavat palvelujen tuottamistehtäviä. Vaarana on myös, että arviointiin liittyy sellaista tulkinnanvaraisuutta, joka saattaa asettaa työnhakijat eriarvoiseen asemaan. Edellä mainitut yksilöllisten ratkaisujen mahdollisuudet koskevat merkittävää osaa työnhakijoista.

Lakiesityksen pykäläkohtaiset kommentit:

11§.

Lakiesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on kirjattu, että jos henkilö ilmoittautuu työnhakijaksi käymällä paikan päällä maakunnan järjestämässä palvelupisteessä tai puhelimitse, niin palvelutarve arvioitaisiin nykyistä vastaavasti joko käynnin yhteydessä tai viimeistään kahden viikon kuluessa työhaun alkamisesta. Esityksen mukaan maakunta voisi edellyttää, että työnhakija käyttää verkkopalvelua palvelutarpeen arviointiin, mutta tämän tulisi tapahtua maakunnan järjestämässä tiloissa ja laitteilla, eikä saisi edellyttää esim. asiakkaan omien pankkitunnuksien käyttöä. Työnhakijaa tulisi tarvittaessa myös avustaa verkkopalvelun käyttämisessä paikan päällä. Minkä verran tai kuinka kattavasti näitä asiointipisteitä edellytettäisiin maakunnan järjestävän?

24.08.2018

12§.

On kannatettavaa, että työllistymissuunnitelman toteuttamista seurattaisiin työnhakijan itse ilmoittamien tietojen perusteella. Esityksessä todetaan, että edellytetään yleisesti, että työnhakija säilyttää työnhakuunsa liittyvät hakemukset sähköpostit ja muun vastaavan aineiston, joka tulee pyynnöstä esittää maakunnalle tai palveluntuottajalle. Miten todennetaan hyvin yleisesti käytössä olevan sähköisen rekrytointijärjestelmän kautta suoritettu työnhaku tai suoramyynti? Kuinka pitkä on asiakkaan velvollisuus säilyttää mainittuja asiakirjoja?

Työnhakijalta joka on työkyvytön, ei edellytetäisi omatoimista työnhakua. Työnhakijalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta ilmoittaa sairauslomasta työvoimaviranomaiselle. Tätä poikkeuksen toteutumista on siis käytännössä vaikea arvioida, ellei asiaa tutkita erikseen selvityspyynnöllä.

12 a §.

Omatoimisen työnhaun pykälä on uusi, ja se edellyttää, että työnhakija omatoimisesti hakee keskimäärin vähintään yhtä työmahdollisuutta viikossa. Pykälän ydinviesti on hyvä, eli se että vastikkeellisen työnhaun vastuu viedään selkeästi työnhakija-asiakkaalle.

Esityksen mukaan työllistymissuunnitelmassa ei edellytetäisi omatoimista työnhakua, tai haettavien työmahdollisuuksien määrää alennettaisiin, jos maakunta tai palveluntuottaja arvioi, ettei tarkastelujakson kuluessa ole mahdollista hakea keskimäärin yhtä työmahdollisuutta kalenteriviikossa. Arviossa otettaisiin huomioon työmarkkinatilanne sekä mahdollinen ammattisuoja. Esityksen mainitseman arvion voisi tulkita niin, että jokaisen työnhakijan kohdalla tilanne pitäisi arvioida kerran kuukaudessa eli tarkastelujaksoa kohden. Yksilöllinen arviointi työnhakijoiden kyvystä onnistua työnhaussa sekä työmarkkinoiden toimimisen arvioiminen mahdollisesti alakohtaisesti alueittain voi aiheuttaa epätasa-arvoa. Tämä vaatisi valtavasti resursseja sekä hyvin laajaa työmarkkinaosaamista, jotta työmarkkinoiden jatkuva muutos huomioiden eri alojen sesongit ja suhdannevaihtelut olisi jokaisella yksittäisellä virkailijalla ja palveluntuottajalla hallussa. Asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu on hyvin haastavaa. Lopputuloksena voi olla lisääntynyt valitusten määrä.

12 b §.

Esityksen mukaan tässä pykälässä linjataan työnhakijan haettavat työmahdollisuudet. Työnhakija tekisi itse arvion siitä, millaista työtä hän hakee, ja sen tulisi olla sellaista, että työnhakija voisi perustellusti olettaa voivansa työllistyä kyseiseen työhön. Työ voisi olla myös ulkomailla.

Lain yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että selvästi perusteettomia hakemuksia ei pidettäisi 1 mom 1 kohdassa tarkoitettuna työnhakuna. Edellytystä ei voisi täyttää esimerkiksi hakemalla työpaikkoja, joiden osalta on ilmeistä, ettei työnhakija ole pätevä kyseiseen työhön. Miten määritellään selvästi perusteeton työnhaku verrattuna esimerkiksi jossain määrin omia valmiuksia vaativamman työn hakemiseen?

24.08.2018

Esimerkiksi akateemisesti koulutetuilla työnhakijoilla jokin tietty ala tai vaativuustaso on hyvin vaikea määritellä.

Kannatettavaa on, että omatoimisen työnhauksi lasketaan avoimet työhakemukset, suorat yhteydenotot työnantajiin ja rekrytointitapahtumiin osallistuminen. Työnhakutavat ovat moninaiset ja esim. erilaisia uusia rekrytointi-innovaatioita syntyy koko ajan. Pitää kuitenkin pohtia, miten asiakas todentaa osallistumisensa erilaisiin tilaisuuksiin, esim. verkossa toteutettavaan rekrytointitilaisuuteen.

12 c §.

Lain yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että omatoimista työnhakua seurattaisiin 30 päivän tarkastelujaksolla. Työnhakijan tulisi viimeistään tarkastelujakson päättyessä raportoida työhausta ensisijaisesti maakunnan verkkopalvelun kautta. Muukin ilmoitustapa olisi mahdollinen.

TE-toimisto katsoo, että 30 päivän tarkastelujakson raportointi väistämättä lisäisi maakuntien ja palveluntuottajien työmäärää. Kokemuksemme mukaan asiakaskäyttäytymisen muutokset ovat hitaita ja tälläkin hetkellä työnhakijat toimittavat suuria määriä asiakirjoja, kuten työtodistuksia, lääkärintodistuksia ja palkkakuitteja TE-toimistolle ns. varmuuden vuoksi, vaikka veloitetta ei ole. Työnhakijan asiakirjojen säilyttämisvelvollisuus saattaa aiheuttaa sen, että asiakirjat suoritetusta työhausta toimitetaan suoraan maakunnalle joka kuukausi.

Työnhakuasiakirjojen säilyttämisvelvollisuus lisää työnhakijan todistamisvelvollisuutta nykyiseen käytäntöön verrattuna selvästi ja lisää sekä asiakkaan että maakunnan työmäärää asiakirjojen tekniseen tallentamiseen, säilömiseen ja lähettämiseen liittyen. Tarkoituksenmukaisinta olisi säilyttää nykykäytäntö, jossa asiakasta ei erikseen veloiteta säilyttämään työnhakuasiakirjoja. Jos epäillä työnhakijan jättäneen tosiasiallisesti hakematta ilmoittamiaan paikkoja, voisi maakunta käyttää mahdollisuutta yksilöidä suunnitelmaan haettava työpaikka ja velvoittaa asiakasta tallentamaan vain kyseiseen paikkaan jättämänsä hakemus.

Lakiesitys työttömyysturvalain muuttamisesta

Työttömyysturvalain muutoksissa korostuu tiedonkulku maksajan ja työvoimaviranomaisen välillä. Useassa kohtaa viitataan omatoimisen työhaun velvollisuuteen ja poikkeuksiin, jonka myötä velvollisuus ei olisi voimassa. Tosiasiallisesti työvoimaviranomaisella ei olisi automaattisesti pääsyä näihin tietoihin, jolloin velvollisuuden voimassaoloa on vaikea todentaa.

Työvoimaviranomaisella ei välttämättä ole tietoa työnhakijan työkyvyttömyydestä. Esityksen mukaan työnhakijalta, joka on työkyvytön, ei edellytettäisi omatoimista työnhakua. Työnhakijalla ei kuitenkaan ole

24.08.2018

velvollisuutta ilmoittaa sairauslomasta työvoimaviranomaiselle. Tätä poikkeuksen toteutumista on siis käytännössä vaikea arvioida, ellei sitten asiaa tutkita selvityspyynnöllä erikseen.

Esityksen mukaan työnhakija voi jättää hakematta omatoimisesti työmahdollisuuksia sellaisella kalenteriviikolla, jonka aikana hän on: 1) tehnyt yli kaksi viikkoa kestävässä työsuhteessa työtä, jossa työaika on enemmän kuin 80 prosenttia alalla sovellettavasta kokoaikaisen työntekijän enimmäistyöajasta; 2) työllistynyt yli kahden viikon ajaksi päätoimisesti yrittäjänä, eikä hänellä ole oikeutta työttömyysetuuteen yritystoiminnassa työllistymisen takia. Samanaikaisesti on kuitenkin tulossa lakimuutos, jossa työvoimaviranomainen ei anna lausuntoja yli kaksi viikkoa kestävästä palkkatyöstä tai yrittäjyydestä vaan maksaja päättää nämä asiat. Tässä kohdin työvoimaviranomaisella ei siis tule olemaan tosiasiasa mahdollisuutta tutkia poikkeuksen toteutumista. Työnhakijaa joutuisi ilmoittamaan samoja tietoja yli kahden viikon työstä kahdelle eri taholle.

Lain luonnoksen työssäolovelvoitepykälässä (TTL 2 a luku 6 §) on mainittuna ehto: ”3) hän ei ole täyttänyt työttömyyspäivärahan edellytyksenä olevaa työssäoloehto ja työttömyyspäivärahan enimmäisaika ei ole alkanut alusta sen tarkastelujakson päätyttyä, jonka jälkeen hänellä ei ole ollut oikeutta työttömyysetuuteen 5 §:n 2 momentin perusteella.” Työvoimaviranomaisella ei välttämättä ole tietoa siitä, onko työttömyysturvapäivärahan enimmäisaika alkanut alusta, vaan tieto on etuuden maksajalla. Henkilöllä saattaa jatkuvasti olla ansiosidonnainen turvamuotona ja enimmäisaika voi alkaa alusta (työssäoloehdon täytyttyä uudelleen) ilman, että työvoimaviranomaisella on siitä tietoa, jolloin lain kohdan soveltaminen on hankalaa.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty. Asian on esitellyt Palvelujohtaja Tarja Paulaniemi ja ratkaissut Johtaja Riku Immonen.